

○ reflecție asupra destinului democrației de astăzi de aici, din Atena este oarecum îngrijorător, deoarece ne obligă să gândim sfârșitul democrației exact în locul în care s-a născut.¹ De fapt, ipoteza pe care aș dori să o sugerez este aceea că paradigma guvernamentală predominantă din Europa de astăzi nu este numai una non-democratică, dar nici nu poate fi considerată a fi una politică. Ca atare, voi încerca să arăt că societatea europeană de astăzi nu mai este o societate politică; este ceva în întregime nou, pentru care ne lipsesc terminologiile potrivite și trebuie, drept urmare, să inventăm o nouă strategie.

Lăsați-mă să încep cu un concept care pare să fi înlocuit, începând cu septembrie 2001, orice altă noțiune politică: securitatea. Precum știți, formula „din motive de securitate” funcționează astăzi în oricel domeniu, de la viața de zi cu zi la conflictele internaționale, ca un nume de cod cu scopul de a impune măsuri pe care oamenii nu au niciun motiv să le accepte. Voi încerca să arăt că adevăratul scop al măsurilor de securitate nu este, așa cum se presupune actualmente, de a preveni pericolul, problemele sau chiar și catastrofele. Prin urmare, voi fi obligat să fac o scurtă genealogie a conceptului de “securitate”.

---

1. Prelegerea ținută de Agamben a avut loc în Atena, la invitația Institutului Nicos Poulantzas și a Organizației de Tineret Syriza, la 16 noiembrie, 2013. Transcrierea prelegerii a apărut prima dată pe site-ul **Χρόνος** în februarie 2014, cu titlul *For a theory of destituent power*; de acolo a fost imediat preluată de redacția revistei ROAR, cu titlul actual și împărțită pe capitolele de mai sus. Toate notele de subsol aparțin traducătorilor.

O STARE PERMANENTĂ DE EXCEPȚIE

O posibilă metodă de a schița o astfel de genealogie ar fi prin a înscrie originile și istoria sa în paradigma stării de excepție. Această perspectivă ne permite să o urmărim înapoi până la principiul roman *Salus publica suprema lex*² – siguranța publică este cea mai înaltă lege – și să o legăm de dictatura romană, de principiul canonic conform căruia *necesitatea nu recunoaște nicio lege, de comités de salut publique*³ din timpul Revoluției Franceze și, în fine, de articolul 48⁴ al Republicii de la Weimar, care a fost baza juridică a regimului nazist. O astfel de genealogie este în mod cert una corectă, dar nu cred că ar putea explica cu adevărat funcționarea aparatelor și măsurilor de securitate care ne sunt familiare.

În timp ce starea de excepție a fost concepută la origine ca o măsură provizorie, care avea menirea să facă față pericolelor imediate pentru a restabili situația normală, motivele de securitate constituie actualmente o tehnologie permanentă a guvernării. Atunci când, în 2003, am publicat o carte⁵ în care am încercat să arăt precis cum starea de excepție devine un sistem normal de guvernare în cadrul democrațiilor occidentale, nu-mi puteam imagina că diagnosticul meu se va dovedi atât de precis. Singurul precedent clar era regimul nazist. Când Hitler a preluat puterea, în februarie 1933, a dat de îndată un decret prin care suspenda articolul

---

2. Sau *Salus populi suprema lex / suprema est unde* „salus” are, de fapt, o semnificație dublă: pe de o parte înseamnă *sănătate, nevătămare* pe de altă parte *securitate și salvare*. În română s-a mai tradus și ca *binecuvântare*.

3. Comisia pentru bunăstarea publică, care funcționa în paralel cu Comité de sûreté générale, Comitetul pentru Securitate Publică.

4. Legea Republicii de la Weimar și apoi a Constituției Reich-ului german din 1919 -33, care a permis Președintelui să ia măsuri de urgență și să emită reglementări de urgență fără aprobarea Reichstag-ului.

5. Este vorba de volumul *Stato di Eccezione*, Torino, Bollati Boringhieri, 2003. Acest volum a apărut și în limba română, în traducerea lui de Alex Cistelean. Vezi: *Starea de excepție*, Editura IDEA Design & Print, Cluj, 2008.

puterea se construiește pe sine prin includerea și capturarea anarhiei și a anomiei în așa fel încât ar fi foarte dificil să avem un acces imediat la aceste dimensiuni, este într-atât de greu să ne gândim astăzi la ceva precum o adevărată anarhie sau o adevărată anomie. Cred că un praxis care ar avea succes în a expune în mod clar anarhia și anomia, capturate în tehnologiile de securitate ale guvernelor, ar putea acționa drept o pură putere destituentă. O dimensiune politică cu adevărat nouă poate deveni posibilă doar când înțelegem și destituim anarhia și anomia puterii. Dar asta nu este numai o sarcină teoretică: înseamnă înainte de toate o redescoperire a formei-de-viață, accesul la o nouă formă a acelei vieți politice a cărei memorie statul securității încearcă s-o suprima cu orice preț.

Împreună terorismul și statul într-o spirală vicioasă fără de sfârșit. Începând cu Revoluția Franceză, tradiția politică a modernității a conceput schimbările radicale sub forma unui proces revoluționar care acționează ca *pouvoir constituant*, „puterea constituantă” a unei noi ordini instituționale. Eu cred că trebuie să abandonăm această paradigmă și să încercăm să gândim ceva drept un *puissance destituante*, o „putere destituentă” pură, care nu poate fi capturată în spirala securității.

O astfel de putere destituentă avea Benjamin în minte în eseul său *On the Critique of Violence*, în care încearcă să definească o violență pură care ar putea „sparge falsa dialectică a violenței legiferării și a violenței ce prezervă legea”, un exemplu în acest sens fiind greva generală a proletariatului descrisă de Sorel. „Pe ruperea acestui ciclu”, scrie el la finalul eseului său, „care este menținut prin forme mitice de lege, pe destituirea legii cu toate forțele de care ea depinde, în cele din urmă, așadar, pe abolirea puterii statelor se întemeiază o nouă epocă istorică”.²³ În timp ce o putere constituantă distruge legea numai pentru a o recrea sub o nouă formă, puterea destituentă – în măsura în care detronează odată pentru totdeauna legea – poate da startul unei epoci istorice cu adevărat noi.

A gândi o astfel de putere destituentă pură nu este un lucru ușor. Benjamin scria că nimic nu este atât de anarhic precum ordinea burgheză. În același sens, în ultimul film al lui Pasolini, îl putem auzi pe unul dintre cei patru stăpâni Salò zicându-le sclavilor lor: „adevărata anarhie este anarhia puterii”²⁴. Tocmai pentru că

23. Vezi: Walter Benjamin, Jacques Derrida: *Despre violență*, Idea Design &Print, Cluj, 2004.

24. Aici, după Benjamin și Pasolini, Agamben folosește cuvântul *anarhie* în sensul etimologiei originale a cuvântului, care se referă la lipsa unui început precis, sau absența unei fundații totale, adică o tendință, o aspirație continuă pentru autonomie. El se referă la un praxis, la o practică continuă care e capabilă să pună la îndoială originile, sursa, rădăcinile și legitimitatea puterii.

constituției de la Weimar privitor la libertățile individuale. Decretul nu a fost niciodată revocat, astfel încât întreg cel de-al Treilea Reich poate fi văzut ca o stare de excepție care a durat doisprezece ani.

Ceea ce se întâmplă astăzi este totuși diferit. O stare de excepție formală nu este declarată și vedem în schimb cum noțiuni non-juridice vagi – precum motivele de securitate – sunt folosite spre a instala pe furiș o stare stabilă de urgență ficțională, fără a avea un pericol clar, identificabil. Un asemenea exemplu de noțiune non-juridică, dintre cele folosite drept factori producători de urgență, este conceptul crizei. Pe lângă înțelesul juridic al judecării dintr-un proces, două tradiții semantice devin convergente în istoria acestui termen care, cum este evident deja, provine din verbul grecesc *crino*; una medicală și una teologică. În tradiția medicală, *criza* înseamnă momentul în care doctorul trebuie să judece, să decidă dacă pacientul va muri sau va supraviețui. Ziua sau zilele în care această decizie este luată se numesc *crisimoi*, zilele decisive. În teologie, *criza* este Judecata de Apoi pronunțată de către Hristos la sfârșitul timpului.

După cum se poate observa, ceea ce este esențial în ambele tradiții este conexiunea cu un anumit moment din timp. În folosirea prezentă a termenului, tocmai această conexiune este abolită. Criza, judecata, sunt despărțite de cuprinsul lor temporal și coincid acum cu curgerea timpului, astfel încât – nu doar în economie și politică, dar în fiecare aspect al vieții sociale, – criza coincide cu normalitatea și devine astfel doar o unealtă a guvernării. Prin urmare, capacitatea de a decide odată și pentru totdeauna dispare și procesul continuu de luare a deciziilor nu mai decide nimic. Prezentată în termeni paradoxali, s-ar putea spune că, trebuind să facem față unei stări de excepție continue, guvernarea tinde să preia forma unui *coup d'état* perpetuu. De altfel, acest paradox ar putea fi o descriere

precisă a ceea ce se întâmplă aici în Grecia⁶, precum și în Italia, unde a guverna înseamnă să faci o serie continuă de mici *coups d'état*.

GUVERNÂND EFECTELE

De aceea cred că, pentru a putea înțelege ciudata stare de guvernamentalitate sub care trăim, paradigma stării de excepție nu este în totalitate adecvată. Drept urmare, voi urmări sugestia lui Michel Foucault și voi investiga originile conceptului de securitate la începuturile economiei moderne, de către François Quesnais⁷ și fiziocrați, a căror influență asupra guvernamentalității moderne nu poate fi subestimată. Începând cu tratatul din Westfalia, marile state absolutiste europene încep să introducă în discursul lor politic ideea că suveranul trebuie să aibă grijă de securitatea subiecților săi. Dar Quesnay este primul care stabilește securitatea (suret ) drept o noțiune centrală în teoria guvernării – iar asta într-un mod foarte ciudat.

Una dintre marile probleme cu care guvernele de atunci trebuiau să le facă față era foametea. Înainte de Quesnay, metodologia curentă era de a se încerca prevenirea foametei prin crearea de grânare publice și interzicerea exportului de cereale. Ambele măsuri aveau efecte negative asupra producției. Ideea lui Quesnay era de a inversa procesul: în loc să încerce să prevină foametea, el a decis s-o lase să se întâmple și să o guverneze odată ce aceasta avea loc, liberalizând schimbul intern și extern. “A guverna” păstrează aici înțelesul cibernetic din etimologie: un

6. O serie de materiale documentare au apărut în acea perioadă, care descriu în detaliu situația economico-politică din Grecia. Vezi de exemplu: *Landscapes of Emergency și Athens: Social Meltdown*.

7. François Quesnay (1694-1774) a fost un economist francez, unul dintre fondatorii școlii fiziocrate. Lucrarea sa principală a fost *Tabloul economic (Tableau économique)* publicată în 1758.

dintre un stat și un alt stat, în timp relația unui stat cu sine este numită *Polizei*. Merită să reflectăm asupra acestei definiții: „Poliția este relația unui stat cu sine”.

Ipoteza pe care doresc să o sugerez aici este aceea că, plasându-se sub semnul securității, statul modern a lăsat domeniul politicii să intre într-o țară a nimănui, a cărei geografie și a căror frontiere sunt în continuare necunoscute. Statul securității, a cărui nume pare a se referi la o absență a grijii (*securus* de la *sine cura*) ar trebui, din contră, să ne facă să fim îngrijorați asupra pericolelor pe care le implică pentru o democrație, deoarece, în sine, viața politică a devenit imposibilă, în timp ce democrația înseamnă tocmai posibilitatea unei vieți politice.

REDESCOPERIND O FORMĂ-DE-VIAȚĂ²²

Dar aș dori să concluzionez – sau, mai degrabă, să-mi opresc prelegerea (în filosofie, precum în artă, nicio concluzie nu este posibilă, poți numai să-ți abandonezi munca) – cu ceva care, în ceea ce mă privește, este probabil cea mai urgentă problemă politică. Dacă statul pe care-l avem în fața noastră este statul securității pe care l-am descris, trebuie să gândim de la capăt strategiile tradiționale ale conflictelor politice. Ce vom face, ce strategii vom urma?

Paradigma securității implică faptul că orice formă de dizidență, orice încercare mai mult sau mai puțin violentă de a răsturna ordinea, devine o oportunitate de a cârmi aceste acțiuni înspre direcții profitabile. Acest lucru este evident în dialectica care leagă strâns

22. Prin formă-de-viață Agamben înțelege acea viață (“zoe, care exprimă simplul fapt de a trăi, comun tuturor ființelor vii < animale, oameni sau zei >”) care nu poate fi separată de forma ei (“bios, care înseamnă forma sau maniera de a trăi proprie unui individ sau unui grup”), mai precis, viața politică care încorporează toate deciziile și posibilitățile care afectează direct individul și comunitatea. Vezi: G. Agamben, *Mijloace fără scop – Note despre politică*, 2013, TACT, pp. 9-10.

vorbitori (Brissot, Heraut de Séchelle, Gensonné) nu este capabil să definească poliția sau securitatea individual.

Dezbaterile se concentrau asupra situației poliției în ceea ce privește justiția și puterea judiciară. Gensonné susține că acestea sunt „două puteri separate și distincte”, și totuși, în timp ce funcția puterii judiciare este clară, este imposibil de definit rolul poliției. O analiză a dezbaterii arată că locul și funcțiunea poliției este indecidabilă și trebuie să rămână indecidabilă, deoarece, dacă ar fi cu adevărat absorbită în puterea judiciară, poliția nu ar mai putea exista. Aceasta este puterea discreționară care și astăzi definește acțiunile polițiștilor, care, în situații concrete de pericol pentru securitatea publică acționează, ca să zicem așa, ca și niște suverani. Dar, chiar și când aceștia își exercită această putere discreționară, polițistul nu ia cu adevărat o decizie, nici nu pregătește, precum se zice deseori, decizia judecătorului. Fiecare decizie se preocupă de cauze, în timp ce poliția acționează asupra efectelor, care sunt prin definiție indecidabile.

Numele acestui element de nedecis/indecidabil nu mai este astăzi, precum era în secolul XVII, *raison d'État*, sau motive de stat. Este mai degrabă „motiv de securitate”. Statul securității este un stat polițienesc, dar, din nou, în teoria judiciară, poliția este un soi de gaură neagră. Tot ceea ce putem spune este că atunci când așa numita „știință a poliției” a apărut pentru prima dată în secolul XVIII, „poliția” a fost readusă la etimologia din grecescul *politeia* și opusă, ca atare, „politicii”.²⁰ Dar este surprinzător să vedem cum „poliția” coincide acum cu adevărata funcție politică, în timp ce termenul de politică este rezervat politicilor externe. Drept urmare, Von Justi²¹, în tratatul său *Policey-Wissenschaft*, numește *Politik* relația

20. Deoarece *politeia* sau lat. *politica* - care inițial era și o administrație civilă - este înlocuită, sau împinsă în față de principiul guvernării sau raționalității puterii polițienești, care se referă la considerente și cauze de securitate.

21. Johann Heinrich Gottlob von Justi (1717-1771) economist politic prusac german; lucrarea sa, *Grundsätze der Polizeywissenschaft*, a fost publicată în 1756.

bun *kybernes*⁸, un bun cârmaci, nu poate evita furtuna, dar dacă o furtună se întâmplă, el trebuie să fie capabil să-și cârmuiască barca, folosind forța valurilor și a vânturilor ca să navigheze. Acesta este înțelesul faimosului motto *laissez faire, laissez passer*⁹, nu este doar lozinca liberalismului economic; este o paradigmă a guvernării, care concepe securitatea (*sureté*, în vorbele lui Quesnay) nu ca pe o prevenire a problemelor, ci mai degrabă ca abilitatea de a le governa și ghida în direcția corectă, odată ce acestea se întâmplă.

Nu trebuie să neglijăm implicațiile filozofice ale acestui revers. Acesta înseamnă o transformare epocală a însăși ideii de a governa, care răstoarnă relațiile ierarhice tradiționale dintre cauză și efect. *Din moment ce guvernarea cauzelor este dificilă și costisitoare, este mai sigur și mai folositor să încerci să guvernezi efectele.* Aș sugera că această teoremă a lui Quesnay este axioma guvernamentalității moderne. Vechile regimuri [*ancien regime*] vizau să domnească asupra cauzelor; modernitatea pretinde să controleze efectele. Iar această axiomă se aplică tuturor domeniilor, de la economie la ecologie, de la politicile externe și militare la măsurile interne de supraveghere și control. Trebuie să înțelegem că guvernele europene de astăzi au renunțat la orice încercare de a domni asupra cauzelor, doresc numai să guverneze efectele. Iar teorema lui Quesnay face înțeles un fapt care pare altfel să fie inexplicabil: mă refer la convergența paradoxală de astăzi dintre o paradigmă economică pe deplin liberală și o paradigmă a controlului de stat și polițienesc. Dacă guvernarea țintește efectele și nu cauzele, va fi obligată să extindă și să multiplice controlul. Cauzele cer să fie cunoscute, în timp ce efectele pot fi numai verificate și controlate.

O sferă importantă în care axioma este operațională este cea

8. În greacă *κυβερνήτης* (*kybernétes*) se referă la persoana care stă la cârma unei nave, cel care ghidează nava și prin transpunere mai înseamnă și lider, guvernator.

9. Sau *a lăsa să facă, să meargă lucrurile pe calea lor* - este unul dintre principiile fondatoare a liberalismului economic.

a aparatelor de securitate biometrice, care pătrund tot mai mult fiecare aspect al vieții sociale. Când tehnologiile biometrice au apărut pentru prima dată în secolul XVIII¹⁰ în Franța cu Alphonse Bertillon și în Anglia cu Francis Galton, inventatorul amprentelor digitale, nu au fost, în mod evident, folosite în a preveni criminalitatea, ci ca să recunoască delicvenții recidiviști. Doar o dată ce o a doua crimă era înfăptuită, poți folosi informațiile biometrice ca să identifici făptașul. Tehnologiile biometrice, care au fost create pentru criminalii recidiviști, au rămas, pentru multă vreme, privilegiul lor exclusivist. În 1943, Congresul SUA continua să refuze *Citizen Identification Act*, care avea menirea de a introduce pentru fiecare cetățean un Act de Identitate cu amprentă. Dar, conform unui fel de fatalitate sau a unei legi nescrise a modernității, tehnologiile care au fost inventate pentru animale, criminali, străini și evrei, ajung să fie, în final, extinse tuturor ființelor umane. Ca atare, în cursul secolului XX, tehnologiile biometrice au fost aplicate tuturor cetățenilor, iar fotografia de identificare a lui Bertillon și amprenta lui Galton sunt actualmente folosite peste tot pentru Actele de Identitate.

DEPOLITIZAREA STATUTULUI DE CETĂȚEAN

Dar pasul extrem a fost făcut abia în timpurile noastre și este încă în plin proces de înfăptuire deplină. Evoluția noilor tehnologii digitale, cu scanere optice care pot înregistra cu ușurință nu doar amprentele dar și retina sau structura irisului ochiului, aparatele biometrice tind să părăsească sediile poliției și oficiile pentru imigranți, răspândindu-se în viața de zi cu zi. În multe țări, accesul la cantinele studentești sau chiar în școli este controlat de aparate biometrice pe care studenții trebuie doar să-și pună mâna. Industria

10. Aici Agamben e imprecis, deoarece Alphonse Bertillon (1853-1914) și Francis Galton (1822-1911) erau activi în a doua jumătate a secolului al 19-lea.

Deleuze a sugerat să-l numim *État de contrôle*, stat al controlului, deoarece ceea ce-și dorește nu este să ordoneze și să impună o disciplină, ci mai degrabă să administreze și să controleze. Definiția lui Deleuze este corectă deoarece administrarea și controlul nu coincid în mod necesar cu ordinea și disciplina. Nimeni nu a spus-o mai clar decât polițistul italian, care, după revolta din Genova din iulie 2001¹⁸, declara că guvernul nu dorea ca poliția să mențină ordinea ci să *administreze dezordinea*.

DE LA POLITICĂ LA CONTROL POLIȚIENESC¹⁹

Americani din domeniul științelor politice care au încercat să analizeze transformarea constituțională implicată în *Patriot Act* și în celelalte legi care au urmat atacului din septembrie 2001 preferă să vorbească despre un *stat al securității*. Dar ce înseamnă aici securitatea? În timpul Revoluției Franceze noțiunea de securitate – *sûreté*, cum obișnuiau să-i spună – este legată de definiția *polițienescului*. Legile din 16 martie 1791 și 11 august 1792 au introdus în legislația franceză noțiunea de *police de sûreté* (poliția securității), care a fost osândită să aibă o lungă istorie în modernitate. Dacă citiți dezbaterile care a precedat votul pe aceste legi veți vedea că poliția și securitatea se definesc una pe cealaltă, dar niciunul dintre

18. În 21-27 iulie 2001 a avut loc un protest la cel de-al 27-lea Summit G8 de la Genova. Aproximativ 200.000 de persoane au sosit la una dintre cele mai dramatice demonstrații din lume din diferite părți ale lumii. Forțele de ordine au atacat protestatarii pașnici cu mijloace brutale, după ce au acuzat pe unul dintre organizatori că deține cocktailuri molotov. Această acuzație întruchipată a fost, de asemenea, o scuză pentru invadarea școlii Armando Diaz, care la acel moment a servit ca bază temporară pentru Forumul Social Genoa. Ancheta cauzei a durat nouă ani, până când 27 de polițiști acuzați în 2010 au fost condamnați la mai mulți ani de închisoare. Deși 300 de jandarmi, mascați și forțe speciale au fost implicați în invazia școlii, majoritatea agresorilor nu au putut fi identificați. Vezi filmul *Diaz - Don't clean up this blood* (2012). Filmul a fost prezentat și la festivalurile de film de la Berlin și Veneția.

19. În engleză: *policing*.

fenomen complex care implică o multitudine de cauze, printre ele aflându-se și nașterea bioperuterii. Întâietatea identității biologice asupra identității politice este cu siguranță legată de politizarea vieții nude în statele moderne.

Dar nu trebuie uitat că echivalarea identității sociale și a identității corporale a început cu încercarea de a identifica criminalii recidiviști. Nu trebuie să fim surprinși dacă astăzi relația normală dintre stat și cetățean este definită de suspiciune, filări ale poliției și control. Principiile nespuse care conduc societatea noastră pot fi astfel formulate: *fiecare cetățean este un potențial terorist*. Dar ce este un stat condus de un astfel de principiu? Putem să îl mai definim drept un stat democratic? Putem chiar să îl mai considerăm ca fiind ceva politic? În ce fel de stat mai trăim astăzi?

Cu siguranță știțică Michel Foucault¹⁴, în cartea sa *Surveiller et Punir*¹⁵ și în cursul de la *Collège de France*, a schițat o clasificare tipologică a statelor moderne. El ne arată cum statele din *Ancien Regime*, pe care el le numește state teritoriale și suverane și a căror motto era *faire mourir et laisser vivre*¹⁶, evoluează progresiv într-un stat al populației și într-un stat disciplinar, a cărui motto acum se inversează în *faire vivre et laisser mourir*¹⁷, având grijă de viețile cetățenilor săi cu scopul de a produce corpuri sănătoase, bine-ordonate și gestionabile.

Statul în care trăim acum nu mai este unul disciplinar. Gilles

14. Michel Foucault (1926-1984) *Surveiller et punir*, Gallimard, Paris, 1975. În română: *A supraveghea și a pedepsi*, Editura Humanitas, București, 1997. Foucault a predat la Departamentul de istorie a sistemelor de gândire, înființat la 30 noiembrie 1969 la Collège de France. - până la sfârșitul vieții sale. Iar etapele importante ale "tipologiei de stat" menționate de Agamben au fost menționate în repetate rânduri în cursurile lui Foucault publicate sub titlul *Securitate, populație și teritoriu*.

15. Michel Foucault, *A supraveghea și a pedepsi. Nașterea închisorii*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005.

16. Fr. "omoaară și lasă să trăiască".

17. Fr. "fă să trăiască și lasă să moară".

europeană din acest domeniu, care este într-o continuă și rapidă creștere, recomandă cetățenilor să se obișnuiască cu acest tip de control încă din tinerețe. Fenomenul este cu adevărat îngrijorător, deoarece Comisia Europeană pentru Dezvoltarea Securității (la fel cu ESPR, European Security Research Program) include printre membrii săi permanenți reprezentanți ai marilor industrii din breaslă, care nu sunt decât vechii producători de armament, precum Thales, Finmeccanica, EADS et BAE System, care au trecut la afaceri în domeniul securității.

Sunt ușor de imaginat pericolele reprezentate de către o putere care ar avea neîngrădit la dispoziție informațiile biometrice și genetice ale cetățenilor săi. Cu o astfel de putere, exterminarea evreilor, care a fost făcută pe baza unei documentări incomparabil mai puțin eficiente, ar fi fost totală și incredibil de rapidă. Dar nu mă voi opri la acest aspect important al problemei securității. Reflecțiile pe care aș dori să vi le împărtășesc sunt mai degrabă legate de transformarea identității și relațiilor politice implicate în tehnologiile securității. Această transformare este într-atât de extremă încât putem să ne întrebăm în mod legitim nu doar dacă societatea în care trăim mai este una democratică, ci și dacă această societate mai poate fi considerată una *politică*.

Christian Meier¹¹ ne-a arătat cum, în secolul al V-lea, o transformare a conceptualizării politicului s-a petrecut în Atena, transformare întemeiată pe ceea ce el numește „politizării” (*politisierung*) cetățeniei. În timp ce până în acel moment faptul de a aparține polis-ului era definit de un număr de condiții și statute sociale de diferite feluri – de exemplu, a aparține nobilimii sau unei comunități culturale anume, a fi țăran sau comerciant, membru al unei anume familii etc. – de acum cetățenia devine criteriul central al identității sociale.

11. Christian Meier (1929-) este profesor de istorie antică la Ludwig-Maximilians-Universität din München.

„Rezultatul a fost o concepție specific grecească a cetățeniei, în care faptul că oamenii trebuiau să se comporte ca cetățeni a găsit o formă instituțională. Apartenența la o comunitate economică sau religioasă a fost trecută la un rang secundar. Cetățeanul unei democrații se considera a fi membru al *polis*-ului numai în măsura în care se dedica vieții politice. *Polis* și *politeia*, oraș și cetățenie, constituiau și se defineau una pe cealaltă. Cetățenia a devenit, ca atare, o formă de viață, prin care *polis*-ul se constituia pe sine ca domeniu clar și distinct de *oikos*, casa. Politica a devenit, drept urmare, un spațiu public liber, aflat în opoziție cu spațiul privat, în care domnea necesitatea.”¹² Conform lui Meier, procesul specific grecesc al politizării a fost transmis politicii occidentale, unde cetățenia a rămas elementul decisiv.

Ipoteza pe care aș dori să vi-o propun este că acest factor politic fundamental a intrat într-un proces irevocabil pe care-l putem defini numai ca procesul unei crescânde *de-politizări*. Ceea ce a fost la început un mod de viață, o condiție esențialmente și ireductibil activă, a devenit acum un status juridic pur pasiv, în care acțiunea și inacțiunea, privatul și publicul devin în mod progresiv tot mai indistincte și de nedeslușit. Acest proces de *de-politizare* a cetățeniei este într-atât de evident încât nu voi zăbovi asupra-i mai mult.

ASCENSIUNEA STATULUI CONTROLULUI

Voi încerca, mai degrabă, să arăt cum paradigma securității și dispozitivele de securitate au jucat un rol decisiv în acest proces. Extinderea crescândă a tehnologiei concepute pentru criminali către cetățeni, are, în mod inevitabil, consecințe în ceea ce privește

12. Christian Meier: *Der Wandel der politisch-sozialen Begriffswelt im V. Jahrhundert v. Chr. (Transformarea conceptelor politico-sociale în secolul al V-lea)*, redactat de Reinhart Koselleck, *Historische Semantik und Begriffsgeschichte*, Editura Klett-Cotta, Stuttgart, 1979.

identitatea politică a cetățeanului. Pentru prima dată în istoria umanității, identitatea nu mai este o funcție a personalității sociale și a recunoașterii sale de către alții, ci mai degrabă o funcție a datelor biologice, care nu pot avea nicio legătură cu aceasta, precum arabescul amprentelor sau dispunerea genelor în structura de spirală dublă a ADN-ului. Cel mai neutru și privat lucru devine factorul decisiv al identității sociale, care își pierde, drept urmare, caracterul public.

Dacă identitatea mea este acum determinată de factori biologici care nu mai depind în niciun fel de voința mea și asupra cărora nu am niciun control, atunci construcția a ceva precum o identitate politică sau etnică devine problematică. Ce relație pot stabili cu amprente sau codul meu genetic? Noua identitate este o identitate fără persoană, cum s-ar zice, în care spațiul politicii și al eticii își pierde sensul și trebuie să fie regândit de la bază-n sus. În timp ce cetățeanul grec clasic era definit prin opoziția dintre privat și public, dintre *oikos* care este locul vieții reproductive, și *polis*, locul acțiunii politice, cetățeanul modern pare mai degrabă să se miște într-o zonă a nediferențierii dintre privat și public, sau, ca să citez termenii lui Hobbes¹³, dintre corpul fizic și cel politic.

Materializarea în spațiu a acestei zone nediferențiate este supravegherea video a străzilor și a piețelor orașelor noastre. Aici, din nou, un aparat care a fost conceput pentru închisori, a fost extins asupra spațiului public. Dar este evident că un loc supravegheat video nu mai este o *agora* și devine un hibrid între public și privat; devine o zonă a indistinției dintre închisoare și forum. Transformarea spațiului politic este cu siguranță un

13. Thomas Hobbes în introducerea la *Leviatanul sau materia, forma și puterea unei comunități ecleziastice și civile* (Editura Herald, București, 2017) distinge corpul natural uman și corpul artificial politic al suveranului. Prima, corpul natural uman e creația lui Dumnezeu și prin ea El conduce, guvernează lumea. Corpul artificial politic este deja un model mai mare și mai puternic al omului înzestrat cu capacitatea rațiunii.